

FISKEBÅT- OG KYSTDEPARTEMENTET
15. 08. 2008
SAKS NR. ARKIV

TV

Tromsø 15. august 2008

Fiskeri- og Kystdepartementet
Norges Fiskarlag

HØRINGSNOTAT OM REKRUTTERING I FISKEFLÅTEN – ETABLERING SOM FARTØYEIER

Innledning

I dagens stramme arbeidsmarked er det en utfordring for arbeidsgivere innen ulike bransjer å skaffe tilstrekkelig med personell med ønskede kvalifikasjoner. Fiskebåtrederne Forbund mener at også rekruttering til fiskeflåten er en stor utfordring og dessuten svært viktig for den videre utviklingen i næringa. Hovedutfordringen består både i å holde på og rekruttere dyktige mannskap. Dette gjelder spesielt sertifisert personell i maskinrom og på broen. Statlig subsidiering av lønninger i andre maritime næringer utgjør en direkte trussel mot rekrutteringen til fiskeflåten. Strukturordninger, høye totalkvoter og/eller økte fiskepriser har frem til i dag dempet problemet noe for fiskeflåten.

Fiskeflåten har til nå vært i stand til å betale konkurransedyktig løtt og hyre til sine mannskaper og har derfor hatt mindre problemer med rekrutteringen enn en kunne frykte. Høyere bunkers- og rentekostnader, samt en ugunstig valutautvikling gjør at forbundet frykter at fiskeflåten vil få svekket sin konkurransevne ytterligere for eksempel i forhold til offshoreflåten. Dette er meget alvorlig, siden dyktig mannskap hele tiden har vært ett av de viktigste konkurransefortrinn for den norske fiskeflåten. Båteiere, rederier, næringens organisasjoner og myndighetene må ta situasjonen på alvor og sette inn et krafttak for å få flere unge til å velge en utdannelse for en karriere innen fiskeflåten.

Generelt om rekruttering til fiskeflåten – Fiskebåts arbeid

Fiskebåtrederne Forbund mener at konklusjonen i høringsnotatet ikke berører hovedproblematikken for fiskeflåten. Hovedproblemet er ikke at det er for vanskelig for unge å kjøpe ett fiskefartøy med fulle rettigheter, men at for få unge er interessert i fiskeryrket. Tilbudene til de unge står i kø andre plasser og dessverre velger ungdom i stor grad utdanning som de ikke kan bruke i typiske fiskerisamfunn. For mange blir derfor utdanningen en billett ut av lokalsamfunnet og det er gjerne de skoleflinke som drar først. Å skape interesse og forståelse for fiskeryrket blant unge er en stor oppgave.

Den tradisjonelle rekrutteringsvei til fiskeflåten har tidligere vært at ungdom, gjerne rett etter avsluttet ungdomsskole får seg jobb på fiskebåt. Denne muligheten er langt mer begrenset i dag og det er mange operasjoner om bord i et fiskefartøy som unge under 18 år ikke kan ta del i. Dessuten gjelder det andre arbeids og hviletidsbestemmelser for ungdom under 18 år. De fleste ungdommer (97 %) starter på videregående skole og både mulighetene til å velge yrke og høyere utdanning er mange etter videregående. Forbundet mener både skoleverket og næringen har et ansvar i forhold til å markedsføre næringen slik at flere unger velger utdanning som er relevant i forhold til fisket. Forbundet har derfor fått utviklet messestand og deltatt på ulike utdanningsmesser, nettopp for å gjøre næringen og mulighetene i næringen kjent blant ungdom. Dette er en jobb vi tar alvorlig og vil følge opp fremover. I tillegg har forbundet startet en gratis formidlingstjeneste av kadetter på vår hjemmeside www.fiskebat.no

Myndighetene har et stort ansvar i forhold til å bedre rammebetingelsene for fiskeflåten. Et høyt avgiftsnivå, nettolønnsordningen for andre maritime næringer og politisk styring generelt, viser at myndighetene legger sterkere føringer på fiskerinæringa enn på andre næringer.

Rekruttering i kystflåten

Fiskebåtrederne Forbund tror ikke rekrutteringen i kystflåten er vesentlig annerledes enn det en ser innen havfiskeflåten. Læring av yrket ved å bo i et fiskerimiljø blir stadig vanskeligere, da ungdom i stor grad holdes utenfor av legale hensyn, men også fordi ungdom ofte har tilbud om en rekke andre aktiviteter. Videregående utdanning fører dessuten til at mange ungdom fra kystsamfunn må flytte hjemmefra i ung alder.

Dersom en ser på gjennomsnittsalderen i kystflåten og sammenligner med havfiskeflåten er det utvilsomt stor forskjell. I følge forbundets undersøkelse av mannskap i havfiskeflåten fra 2005 var 47 % av mannskapet i flåten under 35 år og bare 28 % over 45 år. Blant skipsoffiserene var 22 % under 35 år, mens 46 % var over 45 år. På blad B er det registrert 37 % fiskere under 40 år (2007), mens 39 % er over 50 år. På blad A var hele 75 % av fiskerne over 60 år.

Tallene over skulle tilsi en vesentlig større andel eldre fiskere i kystflåten sammenlignet med havfiskeflåten. Det ligger likevel ikke nødvendigvis stor dramatik i disse tallene, da utvekslingen av fiskere fra hav til kyst og omvendt er omfattende. Ofte starter karrieren som fisker om bord i et havfiskefartøy og avsluttes i kystfiske, gjerne med egen båt.

Etablering som fartøyeier

Fiskebåtrederne Forbund viser til innstillingen fra Rekrutteringsutvalget hvor styret i forbundet uttalte seg i vedtak av 27. februar 2007 om etablering som fartøyeier:

"En viktig bakgrunn for etableringen av arbeidsgruppen var at Stortinget i sin tid bad departementet om å utrede bruk av såkalte "rekrutteringskvoter" som en del av rekrutteringen til næringen. Arbeidsgruppen konstaterer at de gangene slike tiltak har blitt brukt har resultatet vært dårlig. Store deler av de gratis tildelte kvotene har etter relativt kort tid blitt solgt eller avhendet på annen måte. Arbeidsgruppen konstaterer samtidig at utdeling av slike kvoter går ut over den privatfinansierte struktureringen av næringen. Arbeidsgruppene har delt seg i et flertall og et mindretall i dette spørsmålet.

I den grad slike tiltak skal brukes, mener Fiskebåtrederne Forbund flertallets tilråkning med offentlig støttet oppkjøp av kvoterettigheter i det ordinære marked er å foretrekke framfor mindretallets modell. Fiskebåtrederne Forbund mener at en her også bør se nærmere på modeller der erfarne fiskere går i lag med yngre fiskere for å skape robuste eier- og driftsenheter, gjerne bygget på avtaler der de yngre fiskerne tar over etter hvert. På denne måten kan både kompetanse og kapital bli mer robust enn om yngre fiskere skal ta hele børa alene fra starten av."

Forbundet er forundret over at Fiskeri- og Kystdepartementet ikke har tatt hensyn til vår uttalelse i sin vurdering av ordningen for etablering som fartøyeier. Mangel på kapital og kunnskap er normalt den største hindringen for å etablere seg som fartøyeier. Uten at en legger opp til kunnskapsoverføring fra eldre eiere til de yngre som skal ta over, frykter forbundet at en stimulering til at flere unge eiere kommer inn i fisket med egen båt, ikke vil føre frem. Kunnskap og erfaring med drift av fartøy er ofte en vel så stor bøyg for nyetablerere som egenkapital og kvoter. Slik kunnskap kan neppe overføres gjennom skoleverket. Erfaringen fra tidligere ordninger viser også at begunstiget eier etter relativt kort tid har gitt opp fisket. Forbundet kjenner derimot konkrete, vellykkede eksempler der unge fiskere har kjøpt seg opp i fartøy eid av eldre fiskere, som har vært i ferd med å trappe ned aktiviteten. Overtakelsen har skjedd gradvis både i forhold til eierskapet og ansvaret for driften av fartøyet.

Etableringsstipender

Fiskebåtrederne Forbund viser til det foreslåtte etablererstipendet og mener det kan være uheldig om departementet etablerer en slik ordning ut fra de foreslåtte retningslinjene. I notatet fra departementet blir det gjort til et poeng at det er et problem dersom inngangsbilletten "blir så vidt høy at fiske med

eget fartøy blir en aktivitet forbeholdt de med særlig tilgang på kapital.” Departementet mener dette kan undergrave fellesskapets eierskap til fiskeressursene og svekke legitimiteten til forvaltningen.

Forbundet tror i utgangspunktet ikke legitimiteten svekkes om etableringskostnadene øker. Økt kapitalisering av fiske følger trender fra andre næringer siden industrialiseringen i Norge. Kapital erstatter arbeid og operasjoner som tidligere ble gjort manuelt mekaniseres. Prisene på fiskerettigheter vil dessuten avspeile forventninger om fremtidig inntjening.

Når eldre båteiere slutter i yrket vil andre fiskere kjøpe fartøyet med rettigheter. Slik fungerer det i dag og forslaget fra departementet vil neppe medføre vesentlige endringer. Det er heller ikke slik at det er nødvendig med flere båter eller flere fiskere for å ta de tildelte kvotene. Slik forbundet oppfatter departementet er det et politisk ønske at flere unge fiskere skal etablere seg som fartøyeiere og i en slik sammenheng kan etablererstipend virke positivt dersom det koples opp mot overføring av kunnskap fra eldre fartøyeiere.

Mangel på egenkapital for å etablere ny virksomhet vil alltid være en begrensende faktor, men er likevel ikke eneste utfordring i forhold til å etablere seg som båteier. Kunnskap om å drive fiske og kjennskap til regelverk i forhold til fiskeri og næringsvirksomhet for øvrig, vil også ha stor betydning for om en nyetablerer lykkes. Dette er det til en viss grad tatt høyde for i forslaget fra departementet i og med kravet til fagbrev, men det er likevel en viktig faktor som vanskelig kan måles.

For å lykkes som fartøyeier må etablereren regne med å jobbe mer enn de som allerede er etablert. Inntekt fra fiske må opp og da holder det ikke bare å fiske torskekvote. I tillegg må papirarbeid i forbindelse med driften skjøttes på en tilfredsstillende måte. Krav til flid i jobben kan departementet vanskelig stille. Nettopp stimulering til samarbeidsprosjekter mellom eldre fartøyeiere og yngre fiskere som ønsker å etablere seg som fiskere og båteiere, vil etter forbundets syn være god løsning. Etablererstipendet har da en lang og større mulighet til å oppnå de politiske målsetningene.

Tildeling av deltakeradganger

Fiskebåtredernes Forbund går i mot departementets forslag om tildeling av nye deltakeradganger siden det er overkapasitet i fiskeriene i dag. Det viktigste fiskeslaget for de minste fartøyene er torsk og gruppekvote av torsk for fartøy under 15 meter i lukket gruppe, samt i gruppe II ble overfisket i 2007 og vil bli betydelig overfisket også i år. Torsketrålerne har hatt strukturordninger siden 1990, mens fartøy over 11 meter i det konvensjonelle torskefisket i lukket gruppe har fått strukturordninger de siste årene. Formålet med strukturordningene er å redusere kapasiteten og det er derfor ingen grunn til å dele ut nye tillatelser.

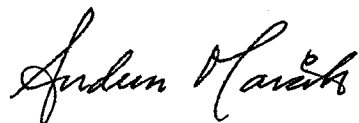
Tildeling av nye deltakeradganger vil utelukkende påvirke økonomien til de som i dag er i torskefiskeriene. Det kan selvsagt argumenteres med at kvantumet vil være beskjedent når det bare tildeles 10 nye deltakeradganger i året, men det gir et helt feil signal i forhold til å redusere kapasiteten. Forbundet vil dessuten påpeke at store mengder torsk allerede er avsatt til Havforsknings Instituttet, Overvåkningstjenesten for fiskefelt, samt til skolekvoter. Samlet utgjør dette en betydelig økonomisk belastning for fiskeflåten. Det vil være svært uheldig om departementet skaper det inntrykk at alle politiske målsetninger kan løses ved å ta kvoter fra etablerte fiskere.

Konklusjon

Fiskebåtredernes Forbund konstaterer at Fiskeri- og Kystdepartementet legger opp til en ordning med nyrekruttering av unge båteiere, til tross for at gruppekvote av torsk for de minste fartøyene overfiskes. Forbundet går på det sterkeste i mot ordningen med tildeling av nye deltakeradganger. Forbundet er også i mot etablererstipender ut fra den skissen departementet legger opp til og vil i stedet foreslå at en knytter etablererstipender til samarbeidsprosjekter mellom eldre fartøyeiere og yngre fiskere.

Fiskebåtredernes Forbund ber for øvrig departementet om å utrede rekrutteringssituasjonen for fiskeflåten på generell basis, sett i forhold til nettolønnsordningen og konkurransen fra andre næringer. I tillegg må en vurdere om skoleverket slik det er organisert i dag, er i stand til å utdanne det personell som skal jobbe om bord i fremtidens fiskeflåte. Dette er forhold forbundet jobber med og vil komme tilbake til.

Vennlig hilsen
FISKEBÅTREDERNES FORBUND
Sekretariatet

Audun Maråk

Tor Are Vaskinn